

การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน¹

The Existence of Tai Yai Ethnic Identities in Mae Hong Son Province

Received 19 March, 2021

Revised 3 June, 2021

Accepted 23 June, 2021

จันทกานต์ สิทธีราช^{2*} ธนพร หมูคำ³ ศรีวิไล พลมณี⁴ ประเทือง ทินรัตน์⁵

Chanthakan Sittirach^{2*} Thanaporn Mookham³ Srivilai Ponmanee⁴ and

Pratuang Dinnaratna⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏใน
ภายิตไทใหญ่การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
โดยศึกษาจากภายิตไทใหญ่ที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลรวม 6 แหล่ง ได้แก่ 1) กาเลห-ม่านไต ในรัฐฉาน

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการสืบทอดและดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ปรากฏในภายิตไทใหญ่

²นักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศิลป์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรดุริยางคศิลป์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

⁴รองศาสตราจารย์, อาจารย์ที่ปรึกษา

⁵รองศาสตราจารย์, ดร., นักวิชาการอิสระ, อาจารย์ที่ปรึกษา

*ผู้ประสานงานหลัก: จันทกานต์ สิทธีราช, Snrarn2516@gmail.com

¹ This article is a part of the dissertation entitled The Existence of Tai Yai Ethnic Identities in Mae Hong Son Province

² Ph.D. candidate of Thai Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University

e-mail : Snrarn2516@gmail.com

³ Assistant Professor, Dr. Philosophy of Doctoral in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences. Lampang Rajabhat University e-mail : thanapornnai@gmail.com

⁴ Associate Professor, Co - advisor, e-mail : Thaicenter@hotmail.com

⁵ Associate Professor, Dr, Co - advisor, e-mail : Fhumptd@ku.ac.th

*Corresponding author: Chanthakan Sittirach, e-mail : Snrarn2516@gmail.com

ของบรรจบ พันธุเมธา 2) ไท TAI ของ ฉลาดชาย รมิดานนท์ วีระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์
3) สุภาษิตคำพังเพยไทใหญ่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
4) การศึกษาภาษิตไทใหญ่ ของนันทริยา สาเอี่ยม 5) การศึกษาภาษิตไต - ล้านนา อำเภอแม่เมาะ
จังหวัดเชียงใหม่ ของมาเรียม ศรีสุวรรณ และ 6) ภาษิตไทใหญ่จากเว็บเพจกลุ่มคนรักภาษาไตของ
สุพัตรา ไชยพรหม รวมภาษิตไทใหญ่จำนวนทั้งสิ้น 2,880 บท ใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์
อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnicity) ของ Eriksen วิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ที่ปรากฏในภาษิต
ไทใหญ่ และใช้แนวการวิเคราะห์อัตลักษณ์แบบโลกาเทศาภิวัตน์ (Glocalization) ของ Robertson
วิเคราะห์การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า
อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภาษิต จำนวน 177 บท จัดแบ่งหมวดหมู่ได้ 5 ประเภท
ได้แก่ ประเภทการใช้ถ้อยคำ ประเพณีและความเชื่อ วัฒนธรรมวัตถุด้านสถาปัตยกรรม ศิลปะ
พื้นบ้านและประเภทอาชีพ ส่วนการศึกษาการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ เมื่อสังคม
เปลี่ยนไปพบว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่หายไปจากวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่โดยสิ้นเชิง คือ
อาชีพการค้าขายทางไกลและอัตลักษณ์ที่เลือนหายไปจากค่านิยมของคนไทใหญ่ในจังหวัด
แม่ฮ่องสอนแต่ยังพบเห็นบ้างในผู้สูงวัยและผู้มีความชื่นชอบเป็นการส่วนตัว คือ การสักราย
ส่วนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ถูกเลือกสรรจากชุมชนและดำรงอยู่ตามวิถีชีวิตปัจจุบันของไท
ใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอนมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ วัด ภาษา อาหาร เครื่องแต่งกาย
หัตถกรรม ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดง และเครื่องดนตรี

คำสำคัญ: การดำรงอยู่ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Abstract

The objectives of research aimed to analyze the identities of Tai Yai ethnic appeared on his proverbs and to analyze the existence and changes of Tai Yai ethnic identities in Mae Hong Son. The proverbs deriving from 6 sources were 1) Ka Le Man Tai in Chan by Banchob Bandhumedha 2) Tai by Chaladchai Ramitanon, Wirada Somsawat, and Renu Wichasin 3) Tai Yai Proverbs by Primary Mae Hong Son Educational Service Area Office 1 4) A Study of Tai Yai Proverbs by Nanthariya Sah-iam, 5) Tai-Lanna Proverbs, Mae-Ai district, Chiang Mai province: A Comparative Folklore Study by Marium Srisuwan and 6) Tai Yai proverbs from Kon Rak Pasa Tai by Supatra Chaiprom. The total was 2,880 proverbs. The frameworks were Ethnicity by Ericksen for analysis of Tai Yai ethnic identities, Glocalization by Robertson for analysis of the existence. The result found Tai Yai identities appeared 177 proverbs. The identities and divided into 5 groups; language use, tradition and beliefs, material culture on architecture, local art, and career. The existence of Tai Yai ethnic identities found that the long-distance trade was disappeared from Tai Yai ethnic identity because of the changing society. Another identity hardly found in general but only in elders and some groups was tattoo. The selected identities by Mae Hong Son communities from past to present were temple, language, food, costume, tradition, handicraft, ritual, performing art, and musical instrument.

Keywords: Existence of Ethnic Identities, Tai Yai Identities, Mae Hong Son Province

1. บทนำ

ไทใหญ่ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่งปัจจุบันอาศัยอยู่ในรัฐฉานประเทศพม่าบางส่วนอยู่ตอนใต้ของจีน อินเดีย ลาว และบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย มีชื่อเรียกต่างกัน คนไทใหญ่เรียกตนเองว่า “คนไต” คำว่า “ไทใหญ่” เป็นคำที่คนไทยใช้เรียกกันเท่านั้นในขณะที่ต่างชาติเรียกว่า “ชาน” หรือ “ฉาน” ตามภาษาพม่า (โครงการพิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์ล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551, น.1) แม้ไทใหญ่จะกระจายตัวอยู่ในหลายพื้นที่ในประเทศไทย แต่พบว่าชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุด เนื่องจากแม่ฮ่องสอนเคยเป็นเมืองของชาวไทใหญ่มากแต่ดั้งเดิม ก่อนที่จะเป็นเมืองหน้าด่านของเชียงใหม่ในอดีต แต่หลังจากเชียงใหม่ถูกผนวกให้เป็นจังหวัดในประเทศไทยแล้ว แม่ฮ่องสอนจึงกลายเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความเป็นอยู่แบบครอบครัวทั่วไปในชนบท มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มักอาศัยธรรมชาติในการประกอบอาชีพ คนในครอบครัวอยู่อย่างสงบ เคารพในบทบาทหน้าที่ ที่ให้ความสำคัญกับความอาวุโส (โยชิน บุญเฉลย และคณะ, 2551, น.5) ชาวไทใหญ่มีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย การละเล่น การแสดง อาหาร ศิลปหัตถกรรมและงานด้านทัศนศิลป์ที่สืบทอดกันมายาวนาน ชาวบ้านในชุมชนไทใหญ่จะให้ความสำคัญกับการทำบุญในวันพระและเทศกาลสำคัญ (Phra U Tejanya, 2561, น.40) ไทใหญ่มีภาษาสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน จึงใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดอัตลักษณ์ที่เป็นวัฒนธรรมของตนเอง ผ่านวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย นิทาน คำสอน เรื่องเล่า การแสดงดนตรี ละคร การร้องรำทำเพลง การละเล่นพื้นบ้าน และวรรณกรรมที่ให้ข้อคิดและคติในการดำรงชีวิตคือภาษิตไทใหญ่ เรียกว่า “ความกับถูก” เป็นถ้อยคำสำนวนใช้สอนการประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตในสังคมของชาวไทใหญ่ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2549, น.109 - 123)

“ความกับถูก” หรือภาษิตไทใหญ่เป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะเป็นการใช้ภาษาสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต อันเป็นวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในอดีต ภาษิตเป็นข้อคิดคติคำสอนที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ มุ่งสอนให้คนตระหนักในการประพฤติปฏิบัติตนในเรื่องความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่การงาน สอนคนให้คนมีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อผู้รอบข้าง มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีการสำรวมกิริยาอาการ รู้จักการเลือกคบคนดีการ

ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความดี มีความรอบคอบในการใช้ชีวิตไม่ไว้ใจผู้อื่นมากเกินไป เห็นใจในความทุกข์ยากของคนอื่น เห็นความสำคัญของเวลา หมั่นทำความดีอย่างสม่ำเสมอและไม่ลืมตน (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.5)

ดังนั้นการศึกษาเรื่องการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ปรากฏในภายิตไทใหญ่ครั้งนี้ จึงวิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภายิตไทใหญ่เพื่อนำมาวิเคราะห์ประเด็นการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ว่า อัตลักษณ์ใดบ้างที่สูญหายหรือเลื่อนหายไปจากสังคมไทใหญ่ในเมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบัน อัตลักษณ์ใดบ้างที่ชาวไทใหญ่ในเมืองแม่ฮ่องสอนยังคงเก็บรักษาถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ทั้งเชิงวิชาการและเชิงความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมืองแม่ฮ่องสอนและไทใหญ่ที่อาศัยอยู่จังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย ให้มีความเข้าใจการเลื่อนไหลของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ตามกระแสของสังคมโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสร้างเกราะป้องกันการเลื่อนหายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ยังดำรงอยู่ในปัจจุบันและการสืบทอดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ให้เหมาะสมกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อสืบทอดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทใหญ่และดำรงอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกต่อไป

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภายิตไทใหญ่ พงงานของมาเรียม ศรีสุวรรณ (2530) ศึกษาภายิตไต - ล้านนา อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงคติชนเปรียบเทียบ โดยรวบรวมภายิตไทใหญ่เพื่อจำแนกประเภทของภายิตตามเนื้อหาที่ปรากฏแล้วนำเนื้อหาของภายิตไทใหญ่มาเปรียบเทียบกับความหมายของภายิตล้านนา เรณู วิชาศิลป์ (อ้างใน จลาตชาย รมิตานนท์ วีระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์, 2541, น. 568 - 573) ได้แบ่งเนื้อหาสุภายิตออกเป็น 10 หมวด ได้แก่ หมวดความขยันหมั่นเพียร ความมีสติ รอบคอบ ความมีน้ำใจ ความสามัคคี ความสำคัญของวิชาความรู้ การสำรวจหา การคบคน คำสอนใจตัวเอง พิศนคติต่อสตรีเพศและความอ่อนน้อมถ่อมตน นอกจากนี้ นันทริยา สาเอี่ยม (2554) วิเคราะห์เนื้อหาภายิตไทใหญ่จากหนังสือ โสม่สู่บ่ความกับลูกของลูกตางแก ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมไทใหญ่ ที่ปรากฏในภายิต จัดหมวดหมู่ได้ 14 หมวด คือ การแต่งกาย เครื่องมือ

เครื่องใช้ การทำนา อาชีพ อาหาร ศิลปะการแสดงเครื่องดนตรีการละเล่น ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ ช่วงอายุ การทำบุญ การพูดและการฟัง มารยาท หน้าที่และชื่อเสียง ความสามัคคี และหมวดความหมายอื่น ๆ

การศึกษาการคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทใหญ่ ของสุทัศน์ กันทะมา (2542) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไข ปัจจัยและกลไกที่ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทใหญ่คงอยู่พื้นที่ที่วิจัยคือบ้านขุนยวม ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่าสิ่งที่ทำให้วัฒนธรรมคงอยู่คือการเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ที่อยู่ในรูปของความเชื่อที่มีการถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมทางศาสนาผ่านการสืบทอดโดยชุมชนให้มีการปฏิบัติสืบต่อมา เป็นการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ส่วนกลไกในการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทใหญ่ขึ้นอยู่กับครอบครัว ผู้อาวุโสในชุมชนพระสงฆ์ ผู้นำาณการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ผู้นำชุมชนและเครือข่ายที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ และงานวิจัยของ ศักราช พ้าขาว (2554) ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนและการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถูกหล่อหลอมจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิตที่มีความศรัทธาเลื่อมใสต่อพุทธศาสนาผสมผสานการนับถือผีและยี่ม่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น พบว่า ปัจจัยภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ การหลั่งไหลของวัฒนธรรมสมัยใหม่รวมถึงความเจริญด้านเทคโนโลยีและปัจจัยภายใน จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมการท่องเที่ยว ส่วนการธำรงรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมพบว่า กระบวนการทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนไทใหญ่ในการดำเนินงานทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายจะช่วยให้การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดและการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปเพื่อเป็นแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ว่า การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวทางสังคมมานุษยวิทยาตามแนวคิดทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Post Modernism) ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องวัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ในบริบทของโลกโลกาภิวัตน์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ที่มีมาตั้งแต่ยุคเดิมสามารถเคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนไปได้ตามบริบท

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภาษิตไทใหญ่

3.2 เพื่อศึกษาการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

4.1 ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ศึกษาตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ เอกสารการสืบทอดและดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไทใหญ่ ภาษิตไทใหญ่ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ แนวคิดการจำแนกประเภทของอัตลักษณ์ แนวคิดการวิเคราะห์การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ในสังคม และแนวคิดการสืบทอดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่จากภาษิตไทใหญ่ในครั้งนี้

4.2 รวบรวมภาษิตไทใหญ่ที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและภาษิตไทใหญ่จากรายงานการวิจัย จำนวน 6 แหล่ง รวมภาษิตทั้งหมดจำนวน 2,880 บท โดยรวบรวมจาก 1. หนังสือกาเล-หม่านไต ในรัฐฉาน (2526) ของบรรจบ พันธุเมธา จำนวน 20 บท 2. หนังสือไท TAI ของฉลาดชาย รมิตานนท์ วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์ (2541) จำนวน 69 บท 3. หนังสือสุภาษิต คำพังเพยไทใหญ่ (2554) ของกลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 487 บท 4. การศึกษาภาษิตไทใหญ่ (2554) ของนันทริยา สาเอี่ยม จำนวน 1,914 บท 5. การวิจัยภาษิตไต - ล้านนา อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ (2530) ของมาเรียม ศรีสุวรรณ จำนวน 329 บท และ 6. ภาษิตไทใหญ่จากเว็บเพจ กลุ่มคนรักภาษาไต (พ.ศ. 2555 - 2563) ของสุพัตรา ไชยพรหม จำนวน 61 บท

4.3 วิเคราะห์อัตลักษณ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภาษิตไทใหญ่จำนวน 2, 880 บทโดยมีลำดับขั้นตอนและใช้แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ ดังนี้

4.3.1 วิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ปรากฏในภาษิตไทใหญ่ใช้แนวการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnicity) ของ Eriksen 1999:33 (อ้างใน อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2561,

น. 78 - 79) ที่วิเคราะห์ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มคนจากการมีภาษา ความเชื่อทางศาสนาและ การประกอบพิธีกรรม ลักษณะทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิต

4.3.2 การวิเคราะห์การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยใช้แนวการวิเคราะห์อัตลักษณ์แบบโลกาเทศาภิวัตน์ (Glocalization) ของRobertson 1995 ; Friedman 1994 (อ้างใน อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2561, น. 102 - 103)โดยจำแนกผลการวิเคราะห์ตาม สภาพของการคงอยู่ 2 ประเด็นคือ 1) อัตลักษณ์ที่หายไปจากสังคม ไม่มีการนำมาเสนอและไม่ได้ รับการสืบทอดจากบุคคลหรือหน่วยงานภาครัฐ 2) อัตลักษณ์ที่ยังดำรงอยู่ในสังคมชาวไทใหญ่ยัง ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสืบทอดต่อๆ กันมาอย่างยาวนาน

4.3.3 รวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ใน ประเด็นการสืบทอดและการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ปรากฏในภายิตไทใหญ่ โดยนำ ข้อมูลจากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภายิตไทใหญ่ โดยสัมภาษณ์การสืบทอดและการดำรง อยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่กับปราชญ์ชุมชนจำนวน 3 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม และการร่วมกิจกรรมตามโคหู่ (การถวายสิ่งของ ปัจจัยต่าง ๆ แด่พระสงฆ์) กับชุมชนวัดจอง กลาง วัดจองคำ วัดก้ำก่อและวัดห้วยโป่งแซ่ การร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การร่วมกิจกรรมเปิดเมิง ไตและการสำรวจวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

4.4 สรุปผลและรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. ผลการวิจัย

การวิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่จากภายิตไทใหญ่ จำนวน 2,880 บท พบภายิต ปรากฏอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ จำนวน 177 บท เมื่อนำมาจำแนกประเภทของอัตลักษณ์ได้ 5 ประเภท ได้แก่ 1.ประเภทที่ใช้ถ้อยคำได้แก่ ลึก (ภาษา) 2.ประเภทประเพณีและความเชื่อได้แก่ การ ถ่อมลึก พิธีกรรม กำตะรา (พิธีกรรมะ) การหู่ (ทำบุญ) ปอย (งานรื่นเริงที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีไทใหญ่) และการชำลาย (สักลาย) 3. ประเภทวัฒนธรรมวัตถุ ด้านสถาปัตยกรรมได้แก่ จอง (วัด)และ เฮิน (บ้าน) ด้านหัตถกรรม ได้แก่ กูบ (หมวกไทใหญ่) และ โค, เค็ง (เสื้อผ้าเครื่อง แต่งกาย) ด้านอาหารได้แก่ ข้าวปู้ก (ข้าวเหนียวนึ่งสุกตำคลุกกับงาดำ) และ โถ่น่า (ถั่วเหลือง) 4. ประเภทศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ กำลาย ก้างเจิง (ทำรำที่เป็นท่าต่อสู้ด้วยมือเปล่า) กำโต (ทำรำที่

ประกอบการเดินของตัวโต สัตว์ในความเชื่อของชาวไทใหญ่ ลักษณะคล้ายการเข็ดสิงโตของคนจีน) **เฮ็ดความ** (การขับร้องเพลงไทใหญ่) ด้านเครื่องดนตรีไทใหญ่ได้แก่ **ก้อง** (กลอง) และ **มอง** (ฆ้อง) และ 5. ประเภทอาชีพการค้าขายทางไกลโดยใช้วัวต่างม้าต่าง

การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ ผู้วิจัยจำแนกผลการวิเคราะห์ตามสภาพของการคงอยู่ 2 ประเด็น คือ 1) อัตลักษณ์ที่หายไปจากสังคม ไม่มีการนำมาเสนอและไม่ได้รับการสืบทอดจากบุคคลหรือหน่วยงานภาครัฐ 2) อัตลักษณ์ที่ยังดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันชาวไทใหญ่ยังยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างยาวนาน อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่สูญหายไปจากสังคมเมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบันได้แก่อัตลักษณ์การค้า (ค้าขายทางไกลโดยใช้วัวต่าง ม้าต่าง) และอัตลักษณ์ที่กำลังเลือนหายไปจากค่านิยมของคนไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ อัตลักษณ์การชาลาย (สักลาย) ส่วนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ดำรงอยู่ตามวิถีชีวิตไทใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบัน ยังคงพบเห็นการปฏิบัติในสังคมอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจำแนกอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภทคือวัตถุอัตลักษณ์และวิถีชีวิตอัตลักษณ์ (สิราพร ณ ถลาง, 2559, น. 25-26) วัตถุอัตลักษณ์หมายถึงสิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ได้แก่ วัดไทใหญ่ (จอง) และวิถีชีวิตอัตลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ชาวไทใหญ่ประพฤติปฏิบัติเป็นปกติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้แก่ ภาษาไทใหญ่ (ลัเกไต) อาหารไทใหญ่ (ข้าวปุ้น, โถ่เน่า) เครื่องแต่งกายไทใหญ่ (โลไต) หัตถกรรมไทใหญ่ (กู๊บ) ประเพณีไทใหญ่ (การหลู่, งานปอย) พิธีกรรมไทใหญ่ (ถ่อมลัเก) ศิลปะการแสดงไทใหญ่ (กัลาย, กัาโต, เฮ็ดความ) และเครื่องดนตรีไทใหญ่ ก้อง (กลอง) และมอง (ฆ้อง) รายละเอียดดังนี้

5.1 การค้าขายทางไกลวัวต่าง ม้าต่าง: สังคมโลกาภิวัตน์กับการหายไปของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่

การค้าขายของชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในอดีต มีการค้าทางไกลกับแคว้นล้านนา รัฐฉาน ยูนนาน หลวงพระบาง หัวเมืองมอญ พม่า ฯลฯ การทำการค้าทางไกลต้องใช้พาหนะและคนคุมสินค้าเป็นจำนวนมาก การเดินทางค้าขายส่วนใหญ่จึงเป็นลักษณะกองคาราวาน โดยมีวัวต่างหรือม้าต่างเป็นพาหนะ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงชันการใช้วัวหรือม้าจึงสะดวกกว่าพาหนะชนิดอื่น (ประเสริฐ ประดิษฐ์, 2562, 9 ธันวาคม) จากการเดินทางไกลจึงพบภายิตที่ปรากฏอัตลักษณ์ด้านการค้า เช่น *เอามฮางหลี่ซีใจม่อกว่ากัา* *เอามฮางจ่าซีใจม่อกว่าปอย* (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1, 2554, น.58) หมายถึง *ผู้ขายที่มี*

ภรรยาอาจจะหนักใจเมื่อต้องไปค้าขายทางไกลเพราะต้องเดินทางหลายวัน การห่างกันทำให้คิดถึงและเป็นกังวลเกรงว่าจะมีคนอื่นมายุ่งเกี่ยวกับภรรยาของตน ส่วนผู้ชายที่มีภรรยาใจห้าวหนักใจเมื่อต้องไปงานปอยเพราะเกรงว่าคนอื่นจะตำหนิว่าภรรยาไม่สวายนั่นเอง ระหว่างการเดินทางค้าขายร่วมกันนั้นบรรดาพ่อค้าต้องมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันดังภาษิต **ตาก่วมอำโฮมส่าย อย่าก้าขายโฮมกัน** (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.48) หมายถึง การค้าขายของคนไทใหญ่นั้น ต้องมีการเดินทางไปค้าขายต่างเมือง ซึ่งต้องใช้เวลาหลายวัน หลายสัปดาห์ หรือหลายเดือน การร่วมเดินทางไปค้าขายทำให้คนค้าต้องใช้ชีวิตร่วมกันกินอยู่ร่วมกัน หากใครที่มีความคิดเห็นที่ต่างกันคิดไปคนละทิศละทางก็ไม่ควรค้าขายร่วมกัน และภาษิต **ใจโกน หลีหือจ้ำ โฮมตาก่วมจั้งหัน** (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.48) หมายถึง คนที่มีจิตใจดีหรือไม่ดีหากเดินทางร่วมการค้าขาย ก็จะเห็นนิสัยที่แท้จริง

ในอดีตแต่ละหมู่บ้านมีการผลิตอาหาร เครื่องมือ หรือของใช้ต่าง ๆ เพื่อใช้เอง ไม่ใช่ผลิตเพื่อการค้าขาย เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพราะเป้าหมายของการผลิตเพื่อไว้กินในครัวเรือน หากยังเหลือจึงจะนำมาแลกเปลี่ยนกับผลผลิตที่ตนขาดแคลน ในแต่ละหมู่บ้านนั้นการแลกเปลี่ยนผลผลิตมีอยู่บ้างแต่เป็นในลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าที่จำเป็นและหายาก พื้นที่ชุมชนในหุบเขาประชาชนต้องการสินค้าประเภทเกลือมากที่สุด รองลงมาคือของใช้ที่ทำด้วยโลหะที่ใช้ในการทำเกษตรกรรม รวมถึงปลาแห้งและเครื่องนุ่งห่ม (ชรรส ศรีรัตนบัลล์, 2553 น. 32-33) จึงมีภาษิต ที่สอนว่า **เหลินสิบอย่าก้าข้าว เหลินเก๋ออย่าก้าเกลือ** (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น. 47) หมายถึง เดือนสิบอย่าค้าข้าว เดือนเก๋ออย่าค้าเกลือ เพราะเดือนเก๋อกับเดือนสิบอยู่ในช่วงฤดูฝน หากมีการบรรทุกสินค้าท่ามกลางฝนตกข้าวอาจจะเน่ากลางทางและเกลือก็จะละลายส่งผลให้การค้าขายขาดทุนได้ เป็นการเปรียบเปรยพฤติกรรมของคนทั่วไปว่า การกระทำสิ่งใดก็ตาม ควรดูเวลาให้เหมาะสม ดูกาลเทศะ เพื่อไม่ให้งานเกิดความผิดพลาดในภายหลัง

ปัจจุบันจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นสังคมชนบทที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และเทคโนโลยี ในชุมชนมีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษามีธนาคาร ตลาด ร้านค้า ร้านสะดวกซื้อและมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การดำเนินชีวิตของไทใหญ่ในชุมชนแม่ฮ่องสอนจึงคล้ายคลึงกับวิถีสังคมไทยในจังหวัดอื่น ๆ และความก้าวหน้าของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ส่งผลถึงวิถีการค้าของไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนต้องปรับเปลี่ยนไปตามความเจริญของสังคมเช่นกัน การค้าขายแบบวัดต่างกับมาค้าขายไปจาก

สังคมการค้าของชาวแม่ฮ่องสอน เนื่องจากความเจริญทางการคมนาคมและความทันสมัยของเทคโนโลยีสารสนเทศ การขนส่งสินค้าไปส่งขายชายแดนพม่าหรือการรับสินค้าจากชายแดนพม่าเพื่อมาขายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย พาหนะในการค้าขายเปลี่ยนเป็นรถยนต์ รถจักรยานยนต์และเรือยนต์ เพราะการขนส่งมีความสะดวก รวดเร็ว แล้วยังสามารถบรรทุกสินค้าได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีระบบโลจิสติกส์จัดการขนส่งสินค้าจากจุดต้นทางไปยังภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อความสะดวกสบายของผู้บริโภคและปัจจุบันยังนิยมการค้าขายในระบบตลาดออนไลน์ (Digital Marketing) ตามกระแสการค้ายุคดิจิทัล (Business in Digital Age)

5.2 การชำลยหรือสักลย: การเมืองการปกครอง สังคมสมัยใหม่ และสุขอนามัย สาเหตุการเลือนหายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

การชำลย หรือการสักลยเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาติพันธุ์ไทใหญ่มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์การสู้รบภาวะศึกสงครามภายในระหว่างไทใหญ่ด้วยกันและสงครามระหว่างไทใหญ่กับพม่า ทำให้ชาวไทใหญ่ต่างดิ้นรนทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอดและดำรงอยู่ได้ในสังคมพม่าหรือตามตะเข็บชายแดนไทย วิธีการหนึ่งที่นิยมกันคือ การสักยา (สักยันต์) เรียกว่า การชำลยหรือการสักข้ม เช่น การสักข้มลงบนร่างกาย โดยเชื่อกันว่าการสักยาข้มจะให้ผลทางด้านความคงกระพันชาตรี สามารถป้องกันอันตรายจากศัตรูและของมีคมต่าง ๆ ได้ บุคคลที่สักยาข้มไปแล้วจะมีผิวหนังกระด้าง ข้มคมข้มค้อน ฟันไม่เข้า ยังไม่ออก มีความคล่องแคล่วว่องไว สามารถหลบหลีกการจู่โจมทำร้ายจากศัตรูได้ (สายสม ธรรมธิ, 2538, น.10) ดังนั้นผู้ชายชาวไทใหญ่มักมีเอกลักษณ์พิเศษในการแสดงความกล้าหาญและการเป็นผู้นำ คือการสักลายบนร่างกายเพื่อความขลัง และแสดงความกล้าหาญสมกับคำว่าชายชาติวีร (โยธิน บุญเฉลยและคณะ, 2551, น.5) ดังภาษิต **ลูกอ่อนฮาดบ้านฮาย พ้อมชำลยจอดจั้ง** (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.241) หมายถึง **เด็กวัยรุ่นไทใหญ่รุ่นอายุ 12-13 และอายุรุ่น 17-18 ปีมักแสดงความกล้าหาญและความพร้อมในการเป็นผู้นำโดยการสักลายทั่วทั้งตัว**

สำหรับชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยุคปัจจุบัน การอาศัยอยู่ในประเทศไทยภายใต้ระบอบการปกครองของไทย ไม่มีความเสี่ยงเรื่องอันตรายจากการสู้รบกับทหารพม่าหรือการเดินทางข้ามพรมแดนดังเช่นไทใหญ่ยุคก่อน การสักลายเพื่อป้องกันอันตรายจากสิ่งต่าง ๆ จึงอาจไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป ยกเว้นความนิยมส่วนบุคคล อีกประเด็นที่สำคัญคือการอยู่ในสังคมไทยนั้น

ไทใหญ่ที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนานแล้วแต่ยังไม่ได้รับบัตรประจำตัวประชาชน ถ้าสักลายตามร่างกายก็จะเป็นที่สังเกตของคนทั่วไป เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทหารมักจะขอตรวจบัตรหรือซักถาม อาจสร้างความยุ่งยากในการเดินทางหรือการอยู่อาศัยในสังคมไทยให้กับตัวผู้สักลายเอง ส่วนลูกหลานชาวไทใหญ่ที่เป็นคนไทยแม่ฮ่องสอนนั้นจะไม่นิยมการสักลาย เนื่องจากมีผลต่อการสมัครเข้าทำงาน ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในกรณีของคนไทใหญ่ที่มีความเชื่อและความชอบในการสักลาย ก็มักปรับเปลี่ยนเป็นการสักลายให้มีขนาดเล็กลง เน้นการสักลายบริเวณต้นแขน ต้นขา ท้ายทอย แผ่นหลัง บนศีรษะ หัวไหล่ หรือบริเวณที่ไม่เป็นที่สังเกตได้ง่าย อีกประการคือเมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ ความรู้เรื่องสุขภาพและอนามัยเผยแพร่สู่สาธารณชน การสักลายที่ต้องสักด้วยเข็มสักอาจเสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อ เช่น โรคทางผิวหนังหรือโรคเอดส์ หรือรอยสักอาจอักเสบจนติดเชื้อ การสักจึงกลายเป็นเรื่องยุ่งยากและเสี่ยงต่อการติดโรค ชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึงไม่นิยมการสักลาย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ และสาธิต จางยอด, 2562, 9 ธันวาคม)

5.3 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ดำรงอยู่ตามวิถีชีวิตไทใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบัน

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ดำรงอยู่ตามวิถีชีวิตไทใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบันยังคงพบเห็นการปฏิบัติในสังคมอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจำแนกอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ วัตถุอัตลักษณ์และวิถีชีวิตอัตลักษณ์ (สิราพร ณ ถลาง, 2559, น.25-26) วัตถุอัตลักษณ์หมายถึงสิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ได้แก่ วัดไทใหญ่ (จอง) และวิถีชีวิตอัตลักษณ์ หมายถึงสิ่งที่ชาวไทใหญ่ประพฤติปฏิบัติเป็นปกติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ ภาษาไทใหญ่ (ลัไกไต) อาหารไทใหญ่ (ข้าวปุ้น, โถ้เน่า) เครื่องแต่งกายไทใหญ่ (โลไต) หัตถกรรมไทใหญ่ (กูบ) ประเพณีไทใหญ่ (การหลั่ง, งานปอย) พิธีกรรมไทใหญ่ (ถ่อมลิก) ศิลปะการแสดงไทใหญ่ (กัลาย, กัโต, เฮ็ดความ) และเครื่องดนตรีไทใหญ่ ก้อง (กลอง) และมอ (ฆ้อง) รายละเอียดดังนี้

5.3.1 วัตถุอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่

การวิเคราะห์ภายิตไทใหญ่พบวัตถุอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมไทใหญ่ คือ จอง (วัด) *ก้านจองเย่าเจ้าหวน ก้านขุนเย่าปู่ก้าง* (มาเรียม ศรีสุวรรณ, 2530, น.279) หมายถึง การงานของวัดจะสำเร็จขึ้นอยู่กับพระสงฆ์ การงานของหมู่บ้านจะเรียบร้อยขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่บ้าน แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมของจอง (วัด) เมื่อศึกษา

ข้อมูลเพิ่มเติมและสำรวจในเมืองแม่ฮ่องสอนพบว่า จอง (วัด) ยังพบเห็นโดยทั่วไปในชุมชนแม่ฮ่องสอนและยังคงตามรูปแบบสถาปัตยกรรมเดิมของไทใหญ่

คนไทใหญ่ให้ความสำคัญกับการทำบุญมาก สถานที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางของผู้คนที่มาทำบุญคือจอง (วัด) ในบริเวณจองหรือวัดจะประกอบด้วยสถาปัตยกรรมไทใหญ่ทั้งวิหาร โบสถ์ ศาลาการเปรียญที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทใหญ่ คือ หลังคาของวิหารหรือศาลาจะซ้อนกันหลาย ๆ ชั้น โดยยกจั่วขึ้น มีหลังคาขนาดเล็กกว่าที่ชายขอบลงมาชั้นหนึ่ง (วารินทร์ จิตคำภู, 2541, น.46) รูปแบบของหลังคาซ้อนเป็นชั้น ๆ ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบไศสลัมพม่าที่สร้างในรัฐฉาน ลักษณะเด่นของวัดไทใหญ่จะสร้างเป็นอาคารทรงโรง หลังคาซ้อนกันหลายชั้น ซึ่งนิยมใช้ซ้อนกันสามชั้น ห้าชั้นหรือเจ็ดชั้น ยอดของเรือนยอดทรงปราสาทจะประดับด้วยฉัตร 3, 5 หรือ 7 ชั้น และมักนิยมใช้ฉัตรสีทอง (ศักราช พ้าขาว, 2554, น.94) อาคารหลักของวัดชาวไทใหญ่จะเรียกว่าจอง เป็นอาคารกึ่งโล่งยกพื้นสูงมีฝาสามด้าน บนอาคารจองนี้จะใช้ประโยชน์เป็นทั้งวิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิพระ โรงครัวและหอฉันรวมถึงห้องน้ำห้องส้วม แต่จะมีการจัดพื้นที่แยกส่วนสำหรับการใช้สอย คือ ส่วนที่สูงและศักดิ์สิทธิ์จะยกสูงกว่าพื้นอาคาร หลังคาที่ปกคลุมส่วนนี้จะมียอดสูงกว่าส่วนอื่น ๆ (สุทัศน์ กันทะมา, 2542, น.59)

5.3.2 วิถีชีวิตอัตลักษณ์

วิถีชีวิตอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทใหญ่จำแนกออกเป็น 9 ด้านได้แก่ ภาษา (ลิกไต) อาหาร (ข้าวญี่ปุ่น, โถ่เน่า) เครื่องแต่งกาย (โคไต) หัตถกรรม (กู๊บ) ประเพณี การทำบุญ (การหลู่) งานรื่นเริง (งานปอย) พิธีกรรม (ถ่อมล็ก) ศิลปะการแสดง (ก้าลาย, ก้าไต, เฮ็ดความ) และด้านเครื่องดนตรี (ก้อง, มอง) รายละเอียดของอัตลักษณ์แต่ละด้าน ดังนี้

5.3.2.1 ภาษาไทใหญ่ (ลิกไต)

การใช้ภาษาไทใหญ่ของคนไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่ในชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน ได้แก่ การร่วมกิจกรรมการทำบุญที่วัด การร่วมถวายต้นครัวตามวัดต่าง ๆ การไปซื้อของที่ตลาดสดและร้านค้า การร่วมกิจกรรมวันเปิดเมิงไต รวมถึงสังเกตการสนทนาระหว่างครู ภูมิปัญญาชาวบ้านทั่วไปในชุมชน พบว่าชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังใช้ภาษาไทใหญ่ในการสื่อสารพูดคุยภายในชุมชน มักได้ยืมการสนทนากันด้วยภาษาไทใหญ่เสมอ ในประเด็นการใช้ภาษาไทใหญ่เพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันของชาวไทใหญ่ การใช้ภาษาไทใหญ่ในการสื่อสาร

พูดคุยกันในบ้าน ครอบครัวหรือชุมชนยังเป็นสังคมปกติของชาวไทใหญ่ในเมืองแม่ฮ่องสอน แต่จะมีบ้างที่สลับการใช้ภาษาคำเมืองกับภาษาไทยกลางหรือภาษาของชาติพันธุ์อื่น ๆ ขึ้นอยู่กับผู้ร่วมสนทนาหรือจุดประสงค์ในการสื่อสารแต่ภาพรวมแล้วการใช้ภาษาไทใหญ่ยังเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันของคนไทใหญ่มากที่สุด (เกษมณี ผ่องพันธุ์, 2562, 9 ธันวาคม) ส่วนภาษาเขียนของไทใหญ่นั้นยังดำรงอยู่ในสังคมไทใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอน พบในวรรณกรรมทางศาสนา เช่น บทอ่านธรรมะ บทเรียกขวัญสู่ล่างลอง คำกล่าวบูชาพระพุทธรูป คำกล่าวบูชาเทียน คำให้พรและคำกล่าวถวายในงานบุญต่าง ๆ รวมถึงการเขียนป้ายอาคารสถานที่ ป้ายบอกถนนหรือสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในเมืองแม่ฮ่องสอนควบคู่กับภาษาไทยกลาง (ประเสริฐ ประดิษฐ์, 2562, 8 ธันวาคม) ความสำคัญของภาษาไทใหญ่มิได้จำกัด *ลิกไฟโก้น ก็เคอมันเย่า ลิกไฟต่ายก็เคอมันสุดเย่า* (ฉลาดชาย รมิดานนท์ วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์, 2541, น.171) หมายถึง ภาษาใครสูญเสียเชื้อชาติของเขาก็หายเช่นกัน ภาษาใครตายเชื้อชาติของเขาก็จบสิ้นเช่นกัน

5.3.2.2 อาหารไทใหญ่ (ข้าวปุ้น, โถ่ง)

อาหารของชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภาษิตไทใหญ่ พบอาหาร 2 ประเภท และยังดำรงอยู่ในสังคมไทใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอน รายละเอียดดังนี้

ข้าวปุ้น : ขนมหัตถ์ลักษณะทำบุญข้าวใหม่

ข้าวปุ้นหรือข้าวคำผสมงาเป็นอาหารว่างสำหรับรับประทานในช่วงฤดูหนาว และใช้ในการทำบุญของชาวไทใหญ่ มีเครื่องปรุงคือ ข้าวเหนียว งา-มัน (งาคั่วเม็ดกลม) เกลือ และน้ำอ้อยเคี้ยว วิธีการทำต้องแช่ข้าวเหนียวค้างคืนไว้ 1 คืน ล้างงา-มันให้สะอาดสะเด็ดน้ำไว้ นำงาไปคั่วไฟอ่อน ๆ พอสุกแล้วจึงนำไปตำผสมเกลือให้ละเอียด แล้วร่อนด้วยตะแกรงร่อนแป้ง นำข้าวเหนียวหนึ่งให้สุกแล้วตำข้าวให้แหลกละเอียด ตักไว้ในหม้อ เวลารับประทานให้ตักข้าวเหนียวที่ตำไว้คลุกกับงา แล้วราดด้วยน้ำอ้อยที่เคี้ยวไว้ (โยธิน บุญเฉลยและคณะ, 2551, น.699-700) และเจ้าของนาข้าวมักจะทำข้าวปุ้นรับประทานเสมอ ดังภาษิต *กว่าเหล่าเจ้านา ไก่ยาข้าวปุ้นจี* (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.112) หมายถึง หากเราไปเที่ยวบ้านของชาวนามักจะได้รับประทานข้าวปุ้นจี ชาวนาที่เป็นเจ้าของนาข้าวจะมีข้าวใหม่และนิยมทำข้าวปุ้นในช่วงที่เกี่ยวข้าวใหม่เพราะข้าวใหม่จะมีกลิ่นหอมและความเหนียวนุ่มกว่าข้าวเก่า เป็นการเปรียบเปรยว่า หากเราไปคบค้าสมาคมกับใคร เราก็มักจะพบกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเขาหรือสิ่งที่เขาทำเป็นประจำ

โถ่เนา (ถั่วเนา) : เครื่องปรุงอาหารสืบสานวัฒนธรรม

โถ่เนา เป็นผลผลิตจากถั่วเหลือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่การเพาะปลูกถั่วเหลืองเป็นจำนวนมาก ทั้งในพื้นที่ราบลุ่มและในพื้นที่บนภูเขา เป็นสินค้าทางการเกษตรที่ปลูกไว้รับประทานและจำหน่าย ชาวไทใหญ่นำถั่วเหลืองมาแปรรูปทำเป็นถั่วเนาเค็มเพื่อนำมาแปรรูปเป็นเครื่องปรุงอาหารแทนกะปิหรือปลาร้า เป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของคนไทใหญ่ในสมัยโบราณที่มีอาหารประเภทโปรตีนจากธรรมชาติทดแทนเนื้อสัตว์ หาได้ง่ายกว่าและมีประโยชน์ทดแทนกันได้ หากในยามที่หิวข้าว ก็สามารถรับประทานถั่วเนาเป็นกับข้าว ดังภาษิต **ปอดต้องไหม้เข้า โถ่เนาเย็นเป็นน่อ** (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.281) หมายถึงคนที่หิวข้าวมาก ๆ มักจะรับประทานถั่วเนาอย่างเอร็ดอร่อยเปรียบเสมือน ได้รับประทานเนื้อเป็นอาหาร เป็นการเปรียบเปรยว่าหากถึงเวลาที่จำเป็นแล้วของที่อยู่กับใกล้ตัว ก็มีประโยชน์หรือมีคุณค่าสำหรับเราได้เช่นกัน

5.3.2.3 โคไต : การแต่งกายไทใหญ่

การแต่งกายของชาวไทใหญ่ เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชาวไทใหญ่มีความแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นอย่างชัดเจน และยังพบเห็นในสังคมแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะเสื้อผ้า ที่มีลวดลายสีสันสวยงาม มีรายละเอียดแตกต่างกันบ้างตามฐานะความเป็นอยู่ เพศ วัยและกาลเทศะ เสื้อของผู้ชายมีลักษณะคอกลมผ่ากลางอก แขนยาว ติดกระดุมผ้าแบบกระดุมจีน ลำตัวยาวถึงเอวมีกระเป๋าด้านข้างลำตัวข้างละใบ และกระเป๋าทิ้งท้ายอีกหนึ่งใบ นุ่งทับกับเสื้อคอกลมผ่าหน้าแขนยาวมีกระดุมติดโดยตลอด กางเกงจะเป็นสีพื้นสีเดียวกับเสื้อ เป็นกางเกงขากว้าง ก้นหย่อน ไม่มีกระเป๋าคอ ความยาวถึงตาคุ่ม รัดขมวดที่เอว มีผ้าโพกผมเวลาที่ออกนอกบ้าน ส่วนเสื้อของผู้หญิงนั้นเป็นเสื้อคอกลมสาบเสื้ออยู่ข้างซ้ายมาติดกระดุมข้างขวา มีทั้งแขนสั้นและแขนยาว ผ้าที่ใช้เป็นสีพื้นมีการปักลวดลายด้วยด้ายเป็นลวดลายดอกไม้ โดยปักบริเวณคอเสื้อ สาบเสื้อ และชายเสื้อโดยรอบ ความยาวของเสื้อจะยาวแค่เอว สวมผ้าซิ่นเป็นผ้าพื้นเดียวกัน ไม่ต่อชาย (สุทัศน์ กันทะมา, 2542, น.54-55) เครื่องแต่งกายที่มีสีสันสวยงามสร้างความโดดเด่นให้ผู้สวมใส่ดังภาษิต **โก่ฮ่างหลีเปื้อน โคนฮ่างหลีเปื้อเค็ง** (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.103) หมายถึง **ไก่อวมเพราะขน คนงามเพราะเครื่องแต่งกาย**

5.3.2.4 ก๊ับ: หมวก งานหัตถกรรมจักสานผ่านวิถีชีวิตไทใหญ่

ก๊ับ คือ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากการจักสานของชาวไทใหญ่ใช้สวม-

กันแดดกันฝน ดังภาษิต *ฝนตกจั่งป่าน้ำเต้า แผลดออกจั่งปากก๊ีบ* (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.42) หมายถึง *ฝนตกควรพกน้ำเต้า (ขวดใส่น้ำ) แผลดออกให้พกก๊ีบ (หมวก)* ก๊ีบเป็นของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของสังคมเกษตรและใช้ทั่วไป มีลักษณะเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาวไทใหญ่ คนไทใหญ่จะสวมก๊ีบที่มีลักษณะคล้ายงอบ มียอดแหลมและทรงกลมปีกกว้างทำด้วยไม้ไผ่สานมีลวดลายในตัวหรือไม่ต้องสานแต่ทำด้วยกาบไม้ไผ่ใช้สวมศีรษะได้ทั้งชายและหญิง ในปัจจุบันจะพบเห็นคนไทใหญ่สวมใส่เวลาออกนอกบ้านเพื่อคุ้มแดดคุ้มฝน และยังเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว (โครงการพิพิธภัณฑวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551, น.151-170 และ สุทัศน์ กันทะมา, 2542, น.55)

5.3.2.5 การหลู่: การทำบุญ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่จากความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา

ชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความเชื่อและความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา โดยให้ความสำคัญกับการทำบุญในวันพระและเทศกาลสำคัญ เพราะมีความเชื่อว่าการทำบุญจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าครอบครัวเจริญรุ่งเรือง จึงเห็นได้ว่าชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญครบทั้ง 12 เดือน เรียกว่า *หย่าสี่สิบสอง หรือ พิธี 12 ราศี* การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทใหญ่นั้นยังเกี่ยวโยงกับความเชื่อเรื่องการทำบุญมาจนถึงปัจจุบัน (Phra U Tejanya, 2561, น.40) ความเชื่อตามคำสอนในพระพุทธศาสนาจึงตกทอดมาถึงลูกหลานให้ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะความเชื่อในบาปบุญคุณโทษ เชื่อในอาณิสต์ของการทำบุญทำทานว่า เมื่อตายไปแล้วจะได้เสวยสุขในโลกมนุษย์และสวรรค์ ถ้าทำชั่วเมื่อตายไปแล้วจะได้ไปเสวยทุกข์เวทนาในอบายภูมิ มีเครื่องาน เปอต อสุรกาย และนรก (โชคนิรันดร์ คุณยศยิ่ง, 2557, น.23) ดังภาษิต *ทางหลู่อามี ทางหลีอามา* (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.171) หมายถึงหากไม่มีการทำบุญ ก็ไม่ได้รับคุณความดีมาค้ำจุนและ *กนจ้างกำตะรา ตะราคีนกำถ่อ* (มาเรียม ศรีสุวรรณ, 2530, น.261) หมายถึงคนที่มึนธรรมะ คุณความดีย่อมช่วยค้ำจุน

การทำบุญทั้ง 12 เดือนของไทใหญ่นั้น ฉลาดชาย รมิตานนท์ และคณะ (2541) สุทัศน์ กันทะมา (2542) เพ็ญฟ้า ลัษณิ (2545) พรรณิศา ชันธพัทธ์ (2557) โยธิน บุญเฉลยและคณะ (2551) โครงการพิพิธภัณฑวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2551) สรุปประเพณีและพิธีกรรมในหนึ่งรอบปีของชาวไทใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประเพณีเหลนเจ้ง (เดือนธันวาคม) เป็นเดือนที่พุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติทำบุญถวายข้าวใหม่แด่พระสงฆ์และผู้เฒ่าในหมู่บ้าน ประเพณีนี้ยังคงปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน เรียกประเพณีนี้ว่า “กาบหอมอุ” เป็นการทำบุญถวายข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยว

2. ประเพณีเหลนกำ (เดือนมกราคม) เป็นเดือนที่พระสงฆ์อยู่ปริวาสกรรม มีการนิมนต์พระสงฆ์จากวัดต่าง ๆ มาร่วมปฏิบัติภาวนาในป่าช้าและทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

3. ประเพณีเหลนสาม (เดือนกุมภาพันธ์) มีการหลั่งข้าวหว่าน

4. ประเพณีเหลนสี่ (เดือนมีนาคม) การทำบุญตามประเพณีปอยส่างลอง

5. ประเพณีเหลนห้า (เดือนเมษายน) การทำบุญเทศกาลปีใหม่มีประเพณีการขึ้นจ้อง และการกั้นตอหรือการไปขอขมาการวะ ผู้ที่มีพระคุณและผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

6. ประเพณีเหลนหก (เดือนพฤษภาคม) มีการทำบุญตามประเพณีปอยเจตี (งานถวายเจดีย์ทราย) คือการขนทรายเข้าวัดเพื่อก่อเจดีย์ทรายในวันวิสาขบูชา

7. ประเพณีเหลนเจ็ด (เดือนมิถุนายน) มีการทำบุญเลี้ยงผีเจ้าเมือง คือการทำบุญหมู่บ้าน

8. ประเพณีเหลนแปด (เดือนกรกฎาคม) เป็นการนอนวัดของปู่ศัล นายศัล คือผู้เฒ่าผู้แก่จะนุ่งขาวห่มขาวเพื่อมารักษาอุโบสถศีลร่วมกันและค้างคืนที่วัดจนถึงตอนเช้าของวันเข้าพรรษาจึงออกศีล ประชาชนจะร่วมกันจัดกิจกรรมหล่อเทียนพรรษา และนัดหมายจัดพิธีแห่เทียนอย่างพร้อมเพรียงกัน

9. ประเพณีเหลนเก้า (เดือนสิงหาคม) ทำบุญตามประเพณีแสนหอม โกเจ้าหรือการทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับ

10. ประเพณีเหลนสิบ (เดือนกันยายน) มีการทำบุญประเพณีต่างซอมต่อโหลง เป็นประเพณีทำบุญก่อนออกพรรษา ชาวบ้านจะเตรียมสำหรับประกอบด้วยข้าวเหนียว 49 ก้อน อาหารคาว หวาน และผลไม้ มาวางใส่ในอุบหรือโตกขนาดใหญ่ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

11. ประเพณีเหลนสิบเอ็ด (เดือนตุลาคม) มีการทำบุญถวายแข่งต่างส่างปู่ด การทำจองพะรา เพื่อเฉลิมฉลองรับเสด็จองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

12. ประเพณีเหลนสิบสอง (เดือนพฤศจิกายน) เป็นเดือนสุดท้ายที่ชาวไทยใหญ่จะจัดงานปอย ในเดือนนี้มีงานปอยล่องผ่องไต (ประเพณีลอยกระทงไทใหญ่) คล้ายประเพณีลอยกระทงของไทย

5.3.2.6 งานปอย: การสืบทอดเทศกาลรื่นเริง 12 เดือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

งานปอยของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จัดขึ้นตามวัฏจักรวิถีพุทธวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ตามปฏิทิน 12 เดือน การศึกษาครั้งนี้ พบภายิตที่ปรากฏอัตลักษณ์งานปอยไทใหญ่เช่น *วายปอยนุงโคใหม่ เป็นอำเภอามเฮา* (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1, 2554, น. 53) หมายถึงในเวลางานปอยของชาวไทยใหญ่ ผู้คนทั้งชายและหญิงทุกรุ่นทุกวัย มักจะมีเสื้อผ้าชุดใหม่ ๆ สวมใส่ในงานปอย เมื่อพบเจอกันต่างจะชื่นชมชุดใหม่ของกันและกัน แต่หากว่าเสร็จงานปอยแล้วก็นำเสื้อผ้าชุดใหม่มาสวมใส่ผู้คนก็จะไม่เห็น เพราะต่างคนต่างอยู่ไม่ได้มาพบปะกันเหมือนในงานปอยก็จะไม่มีใครมาชื่นชมกันและกัน เป็นการให้ข้อคิดแก่คนทั่วไปว่า ให้ออกมาเจอคนที่เหมาะสม สิ่งไหนควรทำในเวลาใด สิ่งไหนเมื่อล่วงเวลาไปแล้วจึงค่อยทำอย่าอย่าให้เกิดประโยชน์ใด ๆ อีกภายิตคือ *เถิงปอยจั่งก้า ไปตำวันกาด* (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น.46) หมายถึง เมื่อถึงเวลางานปอยถึงค่อยพ้อน เมื่อถึงเวลาวันกาดจึงค่อยเอาของออกมาขาย เป็นการให้ข้อคิดแก่คนทั่วไปว่าในลักษณะเดียวกัน คือ ถ้าถึงเวลาที่เหมาะสมจึงค่อยนำเสนอหรือลงมือทำหรือต้องรู้จักกาลเทศะที่เหมาะสม

5.3.2.7 ถ่อมลิก: การฟังธรรมพิธีกรรมของไทใหญ่

“ถ่อม” หมายถึง การฟัง “ลิก” หมายถึง หนังสือหรือเรื่องราวที่เป็นธรรมะการถ่อมลิก จึงหมายถึงการฟังเรื่องราวที่อ่านจากหนังสือธรรมะหรือการฟังธรรม ผู้ถ่อมลิกหรือผู้ฟังธรรมจะได้ข้อคิดจากเรื่องราวที่ฟัง โดยให้ตระหนักรู้ในคุณค่าของการทำดีและรับรู้ถึงผลร้ายของการกระทำความชั่ว มีข้อคิดจงใจให้มีความเมตตากรุณา การฟังธรรมบ่อย ๆ จะทำให้ผู้ฟังมีจิตใจอ่อนโยน (เฟื่องฟ้า ถัยมณี, 2545, น.107) ดังภายิต *ถ่อมลิกธรรมใจโอน ถ่อมความโห้นใจวัน* (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1, 2554, น.25) หมายถึงชาวไทยใหญ่นิยมไปฟังธรรมที่วัดในวันพระหรือช่วงเข้าพรรษาผู้สวดธรรมะมักจะเป็นพระสงฆ์หรือ “จะเร” ที่มีความรู้เป็นปราชญ์ที่ชาวไทยใหญ่ให้ความเคารพ นับถือ เรื่องที่นำมาสวดมักจะเป็นเรื่องประวัติของพระพุทธเจ้าหรือนิทานธรรมะ เพื่อสอนหรือให้ข้อคิดในการทำมาดี การฟังธรรมบ่อย ๆ จะทำให้ผู้ฟังเป็นคนมีจิตใจดีมีเมตตา จิตใจสงบเยือกเย็น มีสติ ตรงกันข้ามหาก

ผู้ใดฟังถ้อยคำที่เสียงดังน้ำเสียงห้วน ๆ ตะโกน โหวกเหวก ก็จะทำให้ผู้นั้นได้รับผลกระทบต่อดีใจ วุ่นวายใจไปกับเรื่องราวที่ฟังนั้นด้วย

ปัจจุบันศูนย์ไทใหญ่ศึกษา วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนได้จัดตั้งชมรมจะเรสอ์ลิกขึ้นเพื่อเปิดสอนหลักสูตรเรียนการสอ์ลิกสำหรับนักเรียน นักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่สนใจมาเรียนและศึกษาตลอดปี มีจะเรที่เป็นครูภูมิปัญญาเป็นผู้สืบทอดการสอ์ลิกและหาชุมชนใดต้องการจะเร ในการสอ์ลิกสามารถติดต่อมาที่ชมรม ศูนย์ไทใหญ่ศึกษาจะส่งจะเรที่อยู่ใกล้ชุมชนนั้น ๆ ไปร่วมกิจกรรม (ประเสริฐ ประดิษฐ์, 2563, 1 เมษายน)

5.3.2.8 การกำลาย กำโต เอ็ดความ: ศิลปะการแสดงไทใหญ่ในประเพณีงาน

ปอยในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กำ หมายถึง การรำ การฟ้อน หรือการเต้นพื้นเมืองของชาวไทใหญ่ ท่วงท่าการรำจะเร็วกว่าการฟ้อนเล็บหรือฟ้อนเทียนของชาวเชียงใหม่ มีการบรรเลงเครื่องดนตรีระหว่างการรำประกอบด้วย กลองยาว ม้อง ฉาบ (โครงการพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551, น.149) ซึ่งจังหวะในการรำนั้น มีทั้งจังหวะช้าและจังหวะเร็ว การใช้ท่วงท่าจะรำอย่างพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะอย่างสวยงาม อาจรำเป็นกลุ่มเฉพาะผู้ชายหรือกลุ่มผู้หญิงแต่ส่วนมากจะเป็นกลุ่มผู้หญิงที่มีทั้งวัยผู้ใหญ่หรือวัยรุ่นคละเคล้ากันหรือไม่ก็อาจเป็นการรำแบบเดี่ยวของแต่ละคนก็ได้ แล้วแต่โอกาสและการจัดงาน (เกียรติทอง ศิลปะสนธยานนท์, 2555, น.113) การกำพบภายใน *อ่าจ้างก้าอย่าอยู่หน้าท้อง อ่าจ้างป๋องอย่าอยู่ข้างเป็น* (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1, 2554, น.58) หมายถึง ศิลปะการแสดงในงานปอยของคนไทใหญ่นั้น จะมีการกำลาย กำแลว กำโต เป็นการรำที่ประกอบด้วยท่าทางต่าง ๆ โดยมีการสอ์ลิกให้จังหวะในแต่ละท่วงท่า คนที่กำหรือรำไม่เป็นก็ไม่ควรมาอยู่หน้ากลองขวางทางเกะกะคนที่กำลังรำอยู่ ส่วนคนที่ทำอะไรไม่เป็น ไม่มีหน้าที่หรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานใด ๆ ก็ไม่ควรไปอยู่ท่ามกลาง หรือยุ่งเกี่ยวกับเขา สร้างความไม่สะดวกให้แก่คนที่เขากำลังทำงานเป็นการเปรียบเปรยพฤติกรรมของคนทั่วไปว่า ถ้าหากไม่มีความสามารถ หรือไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องใด ก็อย่าเข้าไปขวางทาง หรือยุ่งเกี่ยวกับเขา เพราะจะทำให้เขาทำงานไม่สะดวก เสียเวลา อาจจะทำให้งานเขาล่าช้า หรือผิดพลาดได้ ดังคำ ขางยอ (2562, 9 ธันวาคม) ครูภูมิปัญญาประจำศูนย์ไทใหญ่ศึกษา วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนให้ข้อมูลว่าการกำลาย เป็นการแสดงควบคู่ไปกับการเต้นโตหรือกำโต มักพบเห็นการแสดงทุกงานปอย กำโตต้อง

ใช้ผู้แสดง 2 คน คนที่หนึ่งแสดงเป็นตัวโตส่วนหัวส่วนอีกคนแสดงเป็นตัวส่วนหาง การแสดงต้องมีการชักซ้อมท่าทางการเคลื่อนไหวให้คล่องตัว นักแสดงต้องมีความสามัคคีรู้ท่าทางการเคลื่อนไหวของกันและกัน ดังภาษิต **หันตื้นกันปอหนังโกนเข้าโต** (นันทริยา สาเอี่ยม, 2554, น. 296) หมายถึง รู้ใจกันเหมือนกับคนแสดงโต เป็นการเปรียบเปรยพฤติกรรมของคนสองคนว่า รู้ใจกัน เข้าใจในสิ่งที่ทำร่วมกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

การดำรงอยู่ของการกำลายกับการกำโต เป็นไปตามวิถีชีวิตและสังคมของชาวไทยใหญ่และในโรงเรียนเทศบาลแม่ฮ่องสอนก็มีหลักสูตรการแสดงของชาวไทยใหญ่เปิดสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้การแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งนี้ที่ศูนย์ไทใหญ่ศึกษาได้เปิดสอนการกำลาย กำโต กำนกิ้งกะหล่ำ สำหรับให้เยาวชนและคนทั่วไปมาเรียนตลอดปีเช่นกัน นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่ เช่น โรงเรียนห้องสอนศึกษาโรงเรียนในอำเภอปาย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ได้ติดต่อมายังศูนย์ไทใหญ่ศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ครูภูมิปัญญาไปสอนศิลปะการแสดงไทใหญ่ให้กับนักเรียนและนักศึกษาในสถาบันเหล่านั้นด้วย (สำคำ จางยอด, 2562, 9 ธันวาคม) นอกจากนี้แล้วยังมีการแสดง **เฮ็ดความ** (การขับร้องเพลงท้องถิ่น) พบการเฮ็ดความด้วยทำนองแนวเพลงไตเก่ายังคงมีอยู่แต่ได้รับความนิยมเฉพาะในผู้สูงอายุเท่านั้น เพราะท่วงทำนองยืดยาวเนิบนาบ อ่อยอึ้งจะร้องค่อนข้างยาก คนขับร้องต้องมีทักษะในการร้องที่ดี อีกทั้งจังหวะเพลงก็ไม่เร้าใจเนื่องจากว่าไม่ใช่เครื่องดนตรีประกอบ ส่วนคนรุ่นกลางคนและวัยรุ่นจะนิยมร้องแบบแนวเพลงไตใหม่ เพราะมีการบรรเลงดนตรีด้วยท่วงทำนองต่าง ๆ ประกอบ มีการร้องตามแนวทำนองไว้อัดใจ การใช้คำที่มีความหมายลึกซึ้ง ทนสมัย บางบทเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิต ความรัก บางบทเพลงก็จะสนุกสนานครึกครื้นไปกับจังหวะของเครื่องดนตรีด้วย (สำคำ จางยอด, 2562, 9 ธันวาคม) จากการศึกษาพบภาษิต **เอาโกนหนุ่มนำหน้า อ่อนก้าเมาเฮ็ดความ** (มาเรียม ศรีสุวรรณ, 2530, น.300) หมายถึง เอาคนหนุ่มมาเป็นผู้นำ ย่อมมัวแต่ร้องรำทำเพลง เป็นการเปรียบเปรยเรื่องการเลือกผู้นำควรเป็นผู้ที่มีความรู้มีประสบการณ์ หากเลือกผู้มีวัยวุฒิไม่เหมาะสมมาเป็นผู้นำประสบการณ์ไม่มากพอ มักทำให้สังคมเป็นไปตามลักษณะของผู้หน้านั้น ๆ

5.3.2.9 ก่อง, มอง: เครื่องดนตรีไทใหญ่

เครื่องดนตรีของชาวไทยใหญ่ที่พบในภาษิตไทใหญ่ คือ กลองและฆ้องซึ่งใช้ตีให้จังหวะควบคู่ไปพร้อมกัน กลองของไทใหญ่หมายถึงกลองกันยาวเป็นเครื่องดนตรี

คู่กับวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ไทใหญ่มาตั้งแต่สมัยโบราณกาล ใช้ดีในประเพณีงานบุญและงานรื่นเริงต่างๆของชาวไทใหญ่เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและสร้างจังหวะที่สนุกสนานครึกครื้น เช่น ให้จังหวะในขบวนแห่ในงานปอยสา่งลอง ปอยเหลินสิบเอ็ดและใช้ดีประกอบการรำรำตามงานรื่นเริงทั่วไป เช่น ก้าลาย ก้าแลว ก้าโต ก้านก กิ่งกะหล่า ก้ากลองมองเซิงและก้าปั่นก้อง (ต่างคำ จางยอต, 2562, 9 ธันวาคม) ปัจจุบันเครื่องดนตรีไทใหญ่ทั้งกลองและฆ้องยังมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทใหญ่ในสังคมเมืองแม่ฮ่องสอน เพราะชาวไทใหญ่มีศิลปวัฒนธรรมด้านการแสดงและงานรื่นเริงตามประเพณีตลอดทั้งปี นอกจากจะใช้ดีเพื่อประกอบการเดินขบวนแห่ต่าง ๆ แล้ว ศิลปะการแสดงที่โดดเด่นของชาติพันธุ์ไทใหญ่ เช่น การก้าลาย ก้าแลว ก้าไม้ค้อน ก้าโต ก้าปั่นก้อง ก้านก กิ่งกะหล่า ก็ต้องใช้เสียงดนตรีที่มีกลองกับฆ้องเป็นเสียงหลักเสมอ ดังนั้นหากไทใหญ่สามารถดำรงอัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับวิถีชีวิตของไทใหญ่แล้ว เครื่องดนตรีไทใหญ่ ก็สามารถดำรงอยู่ในสังคมไทใหญ่ได้เช่นกัน พบภายิตที่ปรากฏเครื่องดนตรีไทใหญ่ว่า *ปอไตอ้าเข้ากัน เฮาเต้ให้ก้องปั่นไฟล่อม* (สุพัตรา ไชยพรหม, เว็บเพจกลุ่มคนรักภาษาไต) หมายถึง หากคนไทใหญ่ขาดความสามัคคี แล้วจะตีกลองให้ใครฟัง เป็นการเปรียบเปรยเพื่อให้คนไทใหญ่มีความรักความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่พบในภายิตไทใหญ่

การวิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภายิตไทใหญ่ จากแหล่งข้อมูลที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและจากรายงานการวิจัยรวม 6 แหล่ง รวมภายิตไทใหญ่ที่นำมาวิเคราะห์จำนวนทั้งสิ้น 2,880 บท พบว่า มีภายิตที่ปรากฏอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่จำนวน 177 บท สามารถจำแนกประเภทอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภายิต ได้ 5 ประเภท ได้แก่ ประเภทการใช้ถ้อยคำ ประเพณีและความเชื่อ วัฒนธรรมวัตถุด้านสถาปัตยกรรม ศิลปะพื้นบ้านและประเภทอาชีพ

6.1.2 การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภายิตไทใหญ่

การรวบรวมข้อมูลการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ทั้ง 5 ประเภทในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

6.1.2.1 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่สูญหายไปจากสังคมเมืองแม่ฮ่องสอน ปัจจุบัน ได้แก่ อัตลักษณ์การค้า (ค้าขายทางไกลโดยใช้วัวต่าง ม้าต่าง) และอัตลักษณ์ที่กำลังเลือนหายไปจากค่านิยมของคนไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนคือ อัตลักษณ์การช้ลาย (ส้กลาย) อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ดำรงอยู่ตามวิถีชีวิตไทใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอน ยังพบเห็นการปฏิบัติในสังคมปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง คือวัด(จอง) ภาษา (ลี้ไค) อาหาร (ข้าวปู้ก, โฝ่น่า) เครื่องแต่งกาย (โคไค) หัตถกรรม (ก๊อบ) ประเพณี (การหลู่, งานปอย) พิธีกรรม (ล่อมลิก) ศิลปะการแสดง (ก้าลาย, ก้าโต, เฮ็ดความ) และเครื่องดนตรี ก้อง (กลอง) และมอ (ฆ้อง)

6.1.2.2 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ดำรงอยู่ตามวิถีชีวิตไทใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอน ยังพบเห็นการปฏิบัติในสังคมปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง คือวัด(จอง) ภาษา (ลี้ไค) อาหาร (ข้าวปู้ก, โฝ่น่า) เครื่องแต่งกาย (โคไค) หัตถกรรม (ก๊อบ) ประเพณี (การหลู่, งานปอย) พิธีกรรม (ล่อมลิก) ศิลปะการแสดง (ก้าลาย, ก้าโต, เฮ็ดความ) และเครื่องดนตรี ก้อง (กลอง) และมอ (ฆ้อง)

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ปรากฏในภาคไทใหญ่ บางอัตลักษณ์สูญหายไปจากสังคมไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะไม่ได้รับการสืบทอด เนื่องจากไม่มีความจำเป็นและไม่นิยมในสังคมปัจจุบัน และบางอัตลักษณ์ยังมีการสืบทอดและดำรงอยู่ในสังคมปกติเพราะชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนประเพณีปฏิบัติกิจกรรมทางอัตลักษณ์ตามวิถีการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เหล่านี้ถูกซึมซับโดยธรรมชาติของการดำเนินชีวิตตามแบบฉบับของ ชาวไทใหญ่โดยกำเนิด เด็กรุ่นใหม่จะเติบโตไปพร้อมกับการทำบุญที่มีงานปอยและฮีดถือปฏิบัติตามประเพณีตามวัฏจักรทั้ง 12 เดือน ซึ่งในส่วน of หน่วยงานราชการทุกหน่วยงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนต่างให้ความสำคัญสนับสนุนส่งเสริมทุกกิจกรรมงานบุญและงานปอย โดยเฉพาะสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้กำหนดให้มีกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่ในแผนพัฒนาของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นประจำทุกปี มีการส่งเสริมครูภูมิปัญญาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของแต่ละอัตลักษณ์มาช่วยวางแผนงาน เตรียมการและ

ดำเนินงานสืบทอดอัตลักษณ์ในงานบุญและงานปอยต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ให้แก่คนในสังคมได้รับรู้ เรียนรู้ เกิดความเข้าใจตระหนักในคุณค่าคุณประโยชน์ และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการสร้างเครือข่ายการสืบทอดอัตลักษณ์งานปอยทั้งในชุมชนต่างชุมชน ต่างจังหวัดและต่างประเทศ มีการเผยแพร่งานบุญและงานปอยทางสื่อออนไลน์ (Social media) โดยใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัย ส่งผลให้มีการสืบทอดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ในสังคมวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว

ดังนั้นในงานปอยของไทใหญ่นอกจากการอนุรักษ์ สืบทอดประเพณีพิธีกรรม ตามความเชื่อและความศรัทธาในศาสนาแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ด้านภาษา วรรณกรรมท้องถิ่นการแต่งกาย อาหาร ศิลปะการแสดง ศิลปะงานประดิษฐ์ งานหัตถกรรมเครื่องดนตรี ฯลฯ ดังที่ ศิราพร ณ ถลาง (2559) เก็บข้อมูลงานปอยหรืองานเฉลิมฉลองหรืองานรื่นเริงของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า งานปอยของชาวไทใหญ่ที่จัดขึ้นในตัวเมืองเชียงใหม่มีความยิ่งใหญ่มาก คนที่มาร่วมงานแสดงสัญลักษณ์หลากหลายที่เป็นการแสดงออกทางชาติพันธุ์ทั้งด้านพิธีกรรม เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อาหาร วรรณกรรมพื้นบ้าน บทเพลง และการแสดง จึงเป็นกลไกในการรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทที่อยู่นอกรัฐฐาน และการศึกษาของ พรณนิตา จันทพัทธ์ (2557) เรื่องอัตลักษณ์กับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า การจัดประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่เป็นโอกาสให้ชุมชนได้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนผ่านทางกิจกรรมโดยเฉพาะทางด้านศิลปะการแสดงต่าง ๆ เช่น ฟ้อนนกกิ้งกะหล่า ฟ้อนโต และจ๊าดไต การศึกษาการสืบทอดอัตลักษณ์ไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นพบวิถีชีวิตของคนไทใหญ่ผูกพันอยู่กับความเชื่อดั้งเดิมและมีความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนาส่งผลให้ชาวไทใหญ่มีพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ไทใหญ่มีอัตลักษณ์เฉพาะทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย การละเล่น การแสดงวัฒนธรรม การบริโภคอาหาร ศิลปะหัตถกรรม งานทัศนศิลป์ที่สืบทอดกันมาช้านาน ชาวบ้านให้ความสำคัญเกี่ยวกับงานบุญและงานปอยเฉลิมฉลองในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ เช่น ปอยสา่งลอง (บวชนคร) ออกหว่า (วัน-ออกพรรษา) มีการละเล่นพื้นบ้าน การรำโต การรำนกกิ้งกะหล่า การก้าลาย ถือว่าเป็นศิลปะการแสดงที่ชาวไทใหญ่นิยมและมีการสืบทอดจนถึงปัจจุบัน (Phra U Tejanya, 2561) ชาวไทใหญ่สามารถดำเนินกิจกรรมทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน อัตลักษณ์ใดที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตมักจะได้รับ การสืบทอดจากชุมชนชาวไทใหญ่เองและ

ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสืบทอดจากหน่วยงานในชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปีในขณะเดียวกันอัตลักษณ์ที่สูญหายหรือเลือนหายไปจากสังคมของชาวไทยใหญ่คืออัตลักษณ์ที่ถูกคัดลอกจากเจ้าของอัตลักษณ์เองว่าไม่มีประโยชน์ ไม่มีความจำเป็น และเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย ด้วยสาเหตุของการเมืองการปกครอง ความเจริญของสังคมโลกาภิวัตน์ และค่านิยมของชาวไทยใหญ่เอง ดังนั้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์บางประการจึงสูญหายไปจากสังคมไทยใหญ่และอัตลักษณ์ที่ถูกเลือกสรรจากชุมชนจึงสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติก้อง ศิลปะสนธยานนท์. (2555). *เลิกไทใหญ่ในบริบทของกระบวนการสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ กรณีศึกษาคณะเจ้าดไต่ยอดแขวงหลวง หมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โครงการพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2551). *ไทใหญ่ ความเป็นใหญ่ในชาติพันธุ์*. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์ วีระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาติศิลป์. (2541). *ไท TAI*. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- โชคนิรันดร์ คุณยศยิ่ง. (2557). *องค์ความรู้ของการจัดการปอยส่างลองวัดป่าเป้า อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ศิลปะและวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธรรมศ ศรีรัตนบัลล์. (2553). *ไทใหญ่แม่ฮ่องสอน : การสรรค์สร้างความเป็นไทยใหญ่จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทใหญ่เดิมและไทใหญ่พลัดถิ่น ทศวรรษ 2520-2550*. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นันทริยา สาเอี่ยม. (2554). *การศึกษาภาษิตภาษาไทใหญ่*. รายงานวิจัย สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พรรณิดา จันทร์พัทธ์. (2557). *อัตลักษณ์กับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่*. คุยฎินิพนธ์ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เฟื่องฟ้า ลัษมิ. (2545). *การปรับปรนวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่ กรณีศึกษาหมู่บ้านนาหวาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัย และพัฒนาท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- มาเรียม ศรีสุวรรณ. (2530). *ภายิตไต - ล้านนา อำเภอแม่ฮวย จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาเชิงคติชนเปรียบเทียบ*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, พิษณุโลก.
- โยธิน บุญเฉลย และคณะ. (2551). *โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 1 วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วารินทร์ จิตคำภู. (2541). *การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน (ไทยใหญ่) ในทัศนะของกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศักราช ฟ้าขาว. (2554). *การปรับเปลี่ยนและการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ศิริพร ณ ถลาง และคณะ. (2559). *มองคติชนเห็นตัวตนชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (องค์การมหาชน).
- ศิริพร ณ ถลาง. (2559). *คติชนสร้างสรรค์ บทสังเคราะห์และทฤษฎี*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สายสม ธรรมธิ. (2538). *ลายสักไทยใหญ่*. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *สุภายิต คำพังเพยไทยใหญ่*. แม่ฮ่องสอน.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2549). *ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. แม่ฮ่องสอน.

สุทัศน์ กันทะมา. (2542). *การคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทยใหญ่*. วิทยานิพนธ์
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ศีลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานอกระบบ.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุพัตรา ไชยพรหม. *เว็บเพจกลุ่มคนรักภาษาไทย*. สืบค้นจาก [www. https://m.facebook.com](https://m.facebook.com).

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2561). *อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. ภาควิชาสังคม
วิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

PHRA U TEJANYANA. (2561). *แนวทางการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของพระสงฆ์กลุ่มชาติพันธุ์ไท
ใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. คุษณินิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สัมภาษณ์

เกษมณี ผ่องพันธุ์. (2562, 9 ธันวาคม). *ครูภูมิปัญญา ศูนย์ไทใหญ่ศึกษาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน*
[บทสัมภาษณ์].

ประเสริฐ ประดิษฐ์. (2562, 9 ธันวาคม). *ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน*
[บทสัมภาษณ์].

ประเสริฐ ประดิษฐ์. (2563, 1 เมษายน). *ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน*
[บทสัมภาษณ์].

สง่า คำ จางขอด. (2562, 9 ธันวาคม). *ครูภูมิปัญญา ศูนย์ไทใหญ่ศึกษาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน*
[บทสัมภาษณ์].